

14. Студеникина М.С. Государственный контроль в сфере управления М.С. Студеникина. – М.: «Юрид. лит.», 1974. – 160 с.
15. Советское финансовое право : учебник / Под ред. В.В. Бесчервных, С.Д. Цыпкина. – М.: Юрид. лит., 1982. – 424 с.
16. Андрійко О.Ф. Державний контроль: організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. – К.: Наукова думка, 2004. – 300 с.
17. Советский энциклопедический словарь / М.С. Гиляров, А.А. Гусев, И.Л. Кнунянц под ред. А.М. Прохорова. – 3-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия», 1984. – 1600 с.
18. Ровинский Н.Н. Финансовый контроль в СРСР / Н.Н. Ровинский. – М.: Госфиниздат, 1947. – 105 с.
19. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія / Є.В. Калюга. – К.: ЦУЛ, 2002. – 306 с.
20. Стоянова Н.М. Державний фінансовий контроль в Україні (теорія та практика): монографія Н.М. Стоянова. – Одеса: Юрид. акад., 2004. – 136 с.
21. Дружинин В.Н. Совершенствование правового регулирования налогового контроля в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 / В.Н. Дружинин. – М.: Московский государственный институт международных отношений (университет), 2004. – 212 с.
22. Кузнеценкова В.Е. Налоговый процесс: теория и проблемы правоприменения: монография / В.Е. Кузнеценкова. – М.: ПолиграфОпт, 2004. – 506 с.
23. Кучеров И.И., Судаков О.Ю., Орешкин И.А. Налоговый контроль и ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах / И.И. Кучеров, О.Ю. Судаков, И.А. Орешкин. – М.: Центр ЮрИнфор, 2001. – 256 с.
24. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 // ВВР. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
25. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII в редакції Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 16.10.2012 р. № 5463 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – ст. 110.
26. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
27. Про затвердження Порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 1017 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 32. – Ст. 2144.
28. Сухарева Л.О., Федченко Т.В. Аудит ефективності використання бюджетних коштів : протиріччя формування понятійного апарату / Л.О. Сухарева, Т.В. Федченко // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 125–131.
29. Жирна Ж.А. Концепція побудови цілісної системи державного аудиту / Ж.А. Жирна // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 3. – С. 292–296.
30. Аренс Э.А. Аудит / Э.А. Аренс. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 558 с.

УДК 342.9

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

THE CONCEPT AND FEATURES OF ADMINISTRATIVE PROCEDURE

Мотрук Т.В.,

*аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Стаття присвячена дослідженню поняття «адміністративна процедура». Проаналізовано генезу та особливості визначення змісту цього поняття в декількох європейських державах та Росії. Також надано авторське бачення щодо визначення, змісту та характерних ознак вищезгаданої категорії.

Ключові слова: адміністративна процедура, адміністративний процес, процедура, правова процедура, адміністративне провадження.

Статья посвящена исследованию понятия «административная процедура». Проанализированы генезис и особенности определения содержания этого понятия в нескольких европейских государствах и России. Также предоставлено авторское видение определения, содержания и характерных признаков вышеупомянутой категории.

Ключевые слова: административная процедура, административный процесс, процедура, правовая процедура, административное производство.

The article investigates the notion of “administrative procedure”. Were analyzed the origins and characteristics of determining the content of this concept in several European countries and Russia. Also given the authors’ view on the definition, content and characteristic features of the above categories.

Key words: administrative procedure, administrative process, procedure, legal procedure, administrative proceedings.

Постановка проблеми. Мабуть, ні для кого не секрет, що те адміністративне право, яке ми маємо сьогодні, потребує загального переосмислення та переходу на якісно новий рівень. Прагнення України до інтегрування в європейське співтовариство вимагає встановлення для нього як основного завдання захисту прав та інтересів особи, тобто надання адміністративному праву «сервісного характеру». Тут йдеться передусім про створення інституту «адміністративних процедур», які стосуються відносин між органом державної влади або місцевого самоврядування та особою. У цьому напрямі законодавцем та вітчизняними вченими-адміністративістами вже було здійснено низку кроків, істотним та логічним результатом яких є розробка проекту єдиного кодифікованого правового акту

у цій сфері. Але, як відомо, практика бере свій початок та ґрунтується на теорії, і прийняття такого важливого закону неможливе без встановлення теоретико-правових засад функціонування адміністративних процедур. На жаль, серед вітчизняних учених сьогодні немає згоди щодо визначення основних понять та категорій у цій сфері, особливо з яких є, безперечно, категорія адміністративної процедури. Саме визначення цього основоположного поняття через розгляд основних підходів до цього питання серед науковців, виділення його ознак, а також аналіз досвіду європейських держав і зумовлює актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень. Як уже було зазначено вище, питання адміністративних процедур завжди було дискусійною темою, а останнім часом все більше підпадає

під пильну увагу вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких можемо виділити В. Авер'янова, Ю. Басову, Н. Галицин, Ю. Фролова, О. Лагоду, О. Миколенка, Д. Астахова, А. Школик, Р. Кендзьору, М. Вежбовського, Ю. Старилова, В. Власенкова та ін.

Метою статті є дослідження змісту та визначення поняття адміністративної процедури, а також виокремлення її найхарактерніших рис.

Виклад основного матеріалу. Питання адміністративної процедури є відносно новим для вітчизняної науки адміністративного права. Пов'язано це передусім зі специфікою розвитку адміністративного права в Україні, тобто з тими факторами, які відігравали вирішальну роль у його формуванні. Сучасне українське адміністративне право є фактично спадщиною радянського адміністративного права, яке, по-перше, взагалі не передбачало поняття адміністративного судочинства і можливості судового оскарження рішень державних органів та посадових осіб; а по-друге, для позначення діяльності органів державної влади використовувало правову категорію «адміністративний процес». Це було пов'язано з радянським праворозумінням, яке вбачало мету органів державного управління у дотриманні законності і захисті інтересів держави, а не в забезпеченні реалізації прав та законних інтересів особи.

Після отримання незалежності в сучасне українське адміністративне право майже без змін «перекочували» основні концептуальні поняття та категорії права радянської доби. Водночас у країні відбулися досить серйозні трансформації та реформи, серед яких – створення інституту місцевого самоврядування (прийняття Конституції України в 1996 р. із цілим розділом, присвяченим цьому інституту, та цілої низки законодавчих актів); створення інституту адміністративного судочинства (прийняття ЗУ «Про судоустрій України», ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», Кодексу адміністративного судочинства України та багатьох підзаконних нормативних актів); а також створення великої кількості нормативно-правових актів, що фактично регулюють адміністративно-процедурні відносини, розроблення проекту Адміністративно-процедурного кодексу України.

Отже, приймаються відповідні нові нормативні акти, які спрямовані на повноцінну реалізацію в країні адміністративної реформи, але залишається очевидним, що без появи чіткої позиції щодо визначення суті таких категорій, як «адміністративна процедура», створення відповідного правового інституту є неможливим.

З огляду на те, що поняття адміністративної процедури є новим і малодослідженим, його, як і будь-яке нове правове поняття без чіткого змісту, потрібно дослідити з точки зору етимології.

Крім того, почати варто із загальнішого поняття – слова «процедура». «Процедура» (з франц. «procedure») або лат. «procedo» – просуваюсь, проходжу) – офіційно встановлений чи прийнятий за звичаєм порядок, послідовність дій для здійснення або оформлення якихось справ [1], низка яких-небудь дій, процес виконання чого-небудь [2].

Саме слово «процедура» перекочувало за часів Російської імперії до українського, тобто ще до російського праворозуміння із французької мови [3, с. 243], в якій воно означає «сукупність правил і форм, яких слід дотримуватись для здійснення певної правової дії, прийняття рішення і його виконання» [4].

Тобто стає зрозуміло, що «процедура» означає насамперед чітко встановлений порядок здійснення якихось дій або прийняття якогось рішення.

Як відзначає Ю. Басова, проблематика визначення поняття та сутності терміна «процедура» становить значний інтерес не лише для вчених-юристів, але і для політологів, якими ця категорія досліджувалась у межах аналізу поняття «політичний режим» та «політичні процедури». Однак суттєвого поширення поняття «процедура» набуло

в юридичній науці. Той факт, що процедура дуже вдало підходить для регулювання відносин, в яких особливо важливою є формальна визначеність, визначає її важливе місце у механізмі правового регулювання. Опинившись у цьому «специфічному середовищі», процедура набуває таких властивостей, як урегульованість нормами права, структурованість правовими відносинами, спрямованість на правовий результат. Поява таких нових ознак, а точніше кажучи, видозміна вже наявних ознак під впливом особливого середовища є підставою для появи правової процедури, зокрема адміністративної [5, с. 121].

Правова процедура – це система правових відносин, спрямованих на досягнення правового результату, який може виражатись у формуванні юридичних норм, утворень або припиненні певних правовідносин, запобіганні правопорушенням, а також в інших правових наслідках [6, с. 19].

Юридична (правова) процедура являє собою систему, яка:

- орієнтована на досягнення конкретного правового результату;

- складається з актів поведінки, які постійно змінюють одне одного, і так, як і діяльність, внутрішньо структурована правовими відносинами;

- володіє моделлю (програмою) свого розвитку, попередньо встановленою на нормативному або індивідуальному рівні;

- ієрархічно побудована;

- постійно знаходиться в динаміці, розвитку;

- має службовий характер: є засобом реалізації основного для нього відношення [7, с. 72].

Ю. Шемшученко серед інших виділяє ще й такі ознаки правової процедури, як:

- межі регулятивного «впливу» процедурних норм. Процедурні норми не повинні торкатися змістового боку основних норм, суперечити їм. Вимога поширюється і на ті процедурні норми, які знаходяться на одному законодавчому рівні з основними, зокрема і на ті, що виходять з того ж правотворчого органу, що й основні норми.

- демократизм правової процедури. Ця вимога може стосуватися не всіх видів процедур, а лише тих, що реалізують владні відносини. Тільки юридичні процедури, для яких основними відносинами є відносини влади, можуть розцінюватися як демократичні або недемократичні.

- доступність. Вимога має кілька аспектів: доступність процедури в інформаційному плані, тобто доступність інформації про процедуру, її нормативну модель, доступність тексту процедурного нормативного акта, який є первинним джерелом прав, інформації. Доступність процесу, процедури визначається і тим, наскільки добре організовано юридичну допомогу населенню, наскільки реальною з юридичного і з фактичного боку є можливість звернутися до послуг кваліфікованого спеціаліста-юриста в потрібний момент [8].

Суттєвою ознакою процедури є наявність попередньо встановленої моделі (програми), відповідно до якої вона втілюється в життя, в реальну поведінку суб'єктів. У загальному плані ця модель являє собою певний порядок, послідовність здійснення дій, операцій, тобто свого роду алгоритм, реалізація якого має привести до бажаного результату [7, с. 73].

У Російській Федерації в умовах стрімкого і досить успішного розвитку протягом останніх 15 років загальною адміністративного законодавства, а в 2013–2015 рр. – і законодавства про адміністративне судочинство питання функціонування системи публічного управління, на жаль, залишаються невирішеними. Традиційним підходом до пошуку місця знаходження інституту адміністративних процедур є його розгляд як адміністративно-процесуальної форми діяльності публічної адміністрації [9, с. 23].

Тобто бачимо, що наші російські колеги зіткнулися майже з аналогічними проблемами на шляху визначення

цього поняття та створення відповідного інституту в системі адміністративного права.

У Німеччині для регулювання правовідносин, що виникають у процесі діяльності публічної адміністрації, ще в 1976 р. був прийнятий спеціальний закон – Акт адміністративної процедури, в якому міститься чітке визначення поняття адміністративної процедури. Згідно зі ст. 9 вищезгаданого правового акту адміністративною процедурою повинна бути діяльність адміністрації, яка має зовнішній ефект і спрямована на перевірку основних вимог, підготовку і прийняття адміністративного акту або укладення адміністративного договору в рамках публічного права.

У цій нормі далі ще раз наголошується на обов'язковості прийняття адміністративного акту або укладення угоди в рамках публічного права як істотних та невід'ємних елементів адміністративної процедури [10].

У Франції, яка вважається батьківщиною адміністративного права, для позначення порядку вирішення спорів в органах адміністративної юстиції використовується термін «адміністративно-спірна процедура» (*procedure administrative contentieuse*). Тобто в частині визначення порядку діяльності не лише публічної адміністрації, але й адміністративних судів вживається термін «процедура» [11, с. 187].

у Республіці Польща перше цілісне регулювання адміністративних процедур було здійснено ще в 1928 р. на підставі трьох президентських розпоряджень. Пізніше як результат багаторічної клопіткої роботи спеціально створеної комісії був прийнятий Кодекс адміністративного провадження [12, с. 7]. Адміністративна процедура (або дослівно – адміністративне провадження), визначається як встановлений порядок діяльності органів публічної адміністрації в справах щодо прав і обов'язків службово не підпорядкованих їм суб'єктів [13, с. 15]. Або також як встановлений порядок процесуальної діяльності, що вчиняється органом публічної адміністрації та іншими суб'єктами провадження, спрямований на вирішення індивідуальної справи шляхом прийняття адміністративного рішення [14, с. 3]. Адміністративна процедура стосується діяльності органів адміністрації лише у виданні зовнішніх адміністративних актів, але не діяльності в інших формах. Тому адміністративно-процедурних норм не стосується видання нормативних актів, видання доручень підпорядкованим організаційним одиницям, складання освідчень волі особи згідно із приписами цивільного права [15, с. 2].

Польський науковець Клат-Вертелецька наголошує, що метою загальних адміністративних процедур є вирішення індивідуальної адміністративної справи через видання рішення [16].

Як бачимо, практично у всіх розвинених європейських державах вже досить тривалий час існує спеціальне уніфіковане законодавство для регулювання відносин між публічною адміністрацією та особою, а також є чітке уявлення про поняття та суть поняття адміністративної процедури.

В Україні, як вже було зазначено вище, на питання адміністративних процедур, як і на адміністративне право взагалі, справила великий вплив радянська правова наука. Як наслідок, більшість науковців визначають поняття адміністративної процедури в залежності від їхньої позиції щодо змісту поняття адміністративного процесу. Так, деякі автори вважають адміністративну процедуру вищою процесу, деякі, навпаки, розглядають процес як різновид процедури (причому найбільш досконалий), інші взагалі не проводять розмежування між «процесом» та «процедурою», вважаючи ці поняття рівнозначними; нарешті, низка вчених аналізує адміністративні процедури як складову частину (елемент) адміністративного процесу [17, с. 692].

Найбільшого розповсюдження серед вітчизняних вчених набула успадкована з радянського адміністративного права широка або управлінська концепція. Як зазначає

Н. Галіцина, управлінський підхід передбачає поширення поняття адміністративного процесу не тільки на юрисдикційну, а й на регулятивну, тобто на всю нормотворчу та правозастосовну діяльність адміністративних органів. Стосовно органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування може застосовуватися термін «публічна адміністрація», отже, адміністративний процес у широкому розумінні охоплює діяльність публічної адміністрації [18, с. 164].

З одного боку, така позиція є досить логічною, а з точки зору загальної теорії права – більш ніж обґрунтованою. Тобто на основі класифікації норм на матеріальні і процесуальні було розвинено концепцію, що коли йдеться про діяльність суб'єктів права щодо застосування матеріальних норм, то це процес. Відповідно адміністративний процес у широкому значенні розуміється як процес застосування норм матеріального адміністративного права [19, с. 16].

Незважаючи на це, автор вважає, що розгляд адміністративної процедури як частини адміністративного процесу в широкому розумінні є недоцільним. Звісно, адміністративне право є досить специфічною галуззю права, але сама категорія процесу в інших, «класичних» галузях українського права, як і в правовій традиції більшості розвинених країн, пов'язана з судовими органами та розглядом справи, що стосується двох зацікавлених сторін. Про недоцільність поєднання в одному понятті діяльності різних за своєю природою владних суб'єктів також вказує А. Школик: «Аналізуючи відмінності між юридичними нормами, що визначають порядок функціонування публічної адміністрації та судів, нагадаємо також основні завдання цих суб'єктів. Визначальним суспільним призначенням публічної адміністрації є реалізація прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Суди, у свою чергу, мають забезпечувати захист цих прав, свобод і законних інтересів. Випадки ж, коли публічна адміністрація повинна забезпечити також і зазначений захист, не змінюють основного поділу завдань і функцій, а зумовлені більшою ефективністю їх виконання публічною адміністрацією в окремих випадках» [11, с. 189].

Як вважають автори юридичного словника «Адміністративне право України: словник термінів», адміністративна процедура – це передбачені спеціальним нормативно-правовим актом (кодекс, закон, положення, інструкція) послідовні, цілеспрямовані дії суб'єктів владних повноважень (суб'єктів публічної адміністрації) щодо: 1) задоволення суб'єктивних прав, свобод; 2) виконання правового обов'язку, покладеного на органи державної влади, місцевого самоврядування, або ж 3) завдань держави [20].

О. Лагода розглядає категорію адміністративної процедури як встановлений законом порядок розгляду та вирішення індивідуальних справ органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акту або укладанням адміністративного договору [21, с. 9].

Н. Галіцина згадує про «процесуальність» дій, які регламентуються адміністративними процедурами. Під цією категорією вона розуміє встановлені законодавством правила, порядок і умови (зразок) вчинення процесуальних дій щодо розгляду, розв'язання і вирішення конкретної адміністративної справи у сфері публічного управління [18, с. 174]. Адміністративна процедура – це встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ [19, с. 24]. Адміністративні процедури – це встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [22, с. 276].

Крім того, варто згадати про визначення «адміністративно-провадження», яке міститься в проекті Адміністративно-процедурного кодексу України, поданого на розгляд до Верховної ради ще в 2012 р. Як відзначила А. Пухтецька, Адміністративно-процедурний кодекс України (проект) врегулює відносини, що виникають під час провадження органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами діяльності щодо забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб та виконання ними визначених законом обов'язків, регламентує процедури розгляду адміністративних справ [23, с. 98]. Так от, в ньому вказано, що адміністративне провадження – це сукупність послідовно вчинюваних адміністративним органом процедурних дій і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям адміністративного акта і його виконанням. В свою чергу, адміністративною процедурою є визначений законодавством порядок адміністративного провадження [24].

Отже, проаналізувавши практику інших держав у визначенні поняття адміністративної процедури, а також особливості визначення даного поняття вітчизняними науковцями, стає очевидним, що адміністративна процедура, в першу чергу, має визначати порядок здійснення владними суб'єктами саме зовнішньої, правозастосовчої діяльності позитивного характеру. Під владними суб'єктами тут маються на увазі винятково органи публічної адміністрації (тобто органи державної влади та місцевого самоврядування).

Також у цьому питанні варто погодитись із позицією таких вчених, як Р.С. Калінін, Т.О. Коломоєць та Д.С. Астахова, які впевнені, що процедурні відносини є рештою відносин процесуального характеру, які не є судочинними (у розумінні адміністративного судочинства) та деліктними (у розумінні розгляду справ про адміністративні проступки), покликани врегулювати індивідуально-конкретні справи у сфері регулювання адміністративного права [3, с. 245].

Виходячи зі всього вищевказаного, можемо визначити такі характерні ознаки адміністративної процедури:

– дії, які покладені в основу адміністративної процедури, спрямовані на застосування норм матеріального адміністративного права, отже, сама процедура врегульована адміністративно-процесуальними нормами;

– дії, порядок вчинення яких регламентує адміністративна процедура, є послідовними, тобто складаються з чітко визначених послідовних етапів або стадій;

– суб'єктами адміністративно-процедурних правовідносин є органи державної влади, місцевого самоврядування та їхні посадові та службові особи, фізичні та юридичні особи;

– дії, які покладені в основу адміністративної процедури та вчиняються владним суб'єктом, мають на меті забезпечення або сприяння реалізації прав та законних інтересів осіб;

– логічним завершенням дій, здійснених владним суб'єктом, є закріплення їхнього результату у відповідному підзаконному індивідуальному акті, тобто в адміністративному акті.

Проаналізувавши всі перераховані ознаки, можемо дійти висновку, що адміністративна процедура – це встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок послідовного вирішення індивідуальної справи з метою забезпечення або сприяння реалізації прав та законних інтересів осіб, що завершується прийняттям адміністративного акту.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що поняття адміністративної процедури є відносно новим для вітчизняної правової науки і досить недослідженим. У процесі дослідження було визначено поняття «процедура» як чітко встановлений порядок здійснення якихось дій або прийняття якогось рішення, а також поняття «правова процедура» як систему правових відносин, спрямованих на досягнення правового результату. Після аналізу практики деяких європейських країн бачимо, що в них існує досить розвинене адміністративно-процедурне законодавство, а поняття адміністративної процедури чітко визначене. Серед вітчизняних вчених немає чіткої позиції щодо визначення поняття «адміністративна процедура», яке дуже часто розглядається як залежне від поняття адміністративного процесу. Як стало зрозуміло у процесі проведеного дослідження, більшість авторів визначає адміністративну процедуру як позитивну процесуальну діяльність виконавчих органів державної влади і місцевого самоврядування або їхніх службових чи посадових осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Словник іншомовних слів / [за ред. О.С. Мельничука]. – К. : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974. – 776 с.
2. Великий тлумачний словник української мови / [автор, керівник проекту і гол. редактор В.Т. Бусел]. – Ірпінь : Перун, 2004. – 1440 с.
3. Калінін Р.С. Сучасні підходи до визначення поняття та ознак адміністративних процедур / Р.С. Калінін // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2. – С. 243–247.
4. Le petit Larousse dictionnaire illustre, 2007. – 1811 s. Басова Ю.Ю. Теоретико-правовий аналіз поняття «адміністративна процедура» / Ю.Ю. Басова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2014. – Вип. 11(1). – С. 121–123.
5. Алімов Р.С. Процедури в адміністративному праві України: теорія та практика: дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Р.С. Алімов. – Донецьк, 2002. – 164 с.
6. Протасов В.Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства: Вопросы и ответы. – М. : Новый Юрист, 1999. – 240 с.
7. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2003. – Т. 5: П – С. – 736 с.: іл.
8. Стариков Ю.Н. Российский закон об административных процедурах должен стать неотъемлемой частью современного административного законодательства / Ю.Н. Стариков // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Право. – 2015. – № 3. – С. 20–28
9. Administrative Law Amendment Act (Viertes Gesetz zur Änderung verwaltungsverfahrenrechtlicher Vorschriften – 4. VwVfÄndG) of December 11th 2008 (Federal Law Gazette I p. 2418) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=289>
10. Школик А. Адміністративна процедура та її співвідношення з суміжними поняттями / А. Школик // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2014. – випуск 59. – С. 185–193.
11. Federczyk W. Postępowanie administracyjne / W. Federczyk, M. Klimaszewski, B. Majchrzak. – Warszawa: Wyd. C.H. Beck, 2015. – 350 с. – (4).
12. Wójtowicz W. Zarys finansów publicznych i prawa finansowego / W. Wójtowicz, A. Gorgol, A. Kuś. – Warszawa: Oficyna a Walter Kluwer business, 2008. – 194 с. – (5).
13. Kędziora R. Ogólne postępowanie administracyjne / Robert Kędziora. – Warszawa: Wyd. C.H. Beck, 2008. – 480 с.
14. Wierzbowski M. Postępowanie administracyjne – ogólne, podatkowe, egzekucyjne i przed sądami administracyjnymi / Marek Wierzbowski. – Warszawa: Wyd. C.H. Beck, 2015. – 504 с.
15. L. Klat-Werteleka POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE – wybrane zagadnienia 1. ZAKRES OBOWIĄZYWANIA KODEKSU POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docplayer.pl/16435473-Postepowanie-administracyjne-wybrane-zagadnienia.html>

16. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості / Ю.М. Фролов // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 692–698 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_114.pdf
17. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу / Н.В. Галіцина // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 163–177 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10gnviar.pdf>
18. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
19. Адміністративне право України : словник термінів / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова ; Держ. вищ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т». – К. : Ін Юре, 2014. – 520 с.
20. Лагода О.С. Адміністративна процедура : теорія практика застосування : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.С. Лагода. – Ірпінь, 2007. – 20 с.
21. Адміністративне право України : навч. посіб. : [у 2 т.] / [Галунько В.В., Олєфір В.І., Пихтін М.П. та ін.] / за заг. ред. В.В. Галунька. – Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 320 с.
22. Пухтецька А.А. Адміністративна процедура: питання кодифікації вітчизняного законодавства / А.А. Пухтецька // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 97–104.
23. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України № 11472 від 03.12.2012 : зареєстрований до розгляду на 11 сесії VI скликання Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893

УДК 342.9

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DEVELOPMENT OF THE LEGAL REGULATION OF THE SCIENTIFIC ACTIVITIES

Неколяк Р.В.,
аспірант

*Інституту держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України*

Стаття присвячена аналізу основних положень нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». У статті досліджені правові новели Закону. Обґрунтована необхідність розробки нових та внесення змін до чинних нормативно-правових актів із метою реалізації норм оновленого Закону.

Ключові слова: наука, науково-технічна діяльність, закон, законодавство, регулювання.

Статья посвящена анализу основных положений новой редакции Закона Украины «О научной и научно-технической деятельности». В статье исследованы правовые новшества Закона. Обоснована необходимость разработки новых, а также внесения изменений к действующим нормативно-правовым актам с целью реализации норм Закона.

Ключевые слова: наука, научно-техническая деятельность, закон, законодательство, регулирование.

The article analyzes the main provisions of the new Law of Ukraine "On scientific and technical activity". The article studies the legal provisions of the law. It focuses on innovative norms of the Law in particular. The necessity of developing new and amending existing legal acts in order to implement the new rules of Law was underlined.

Key words: science, scientific and technical activities, law, legislation, regulation.

Постановка проблеми. На сучасному етапі одним із найважливіших стратегічних завдань є активізація розвитку наукового потенціалу. Тому особливої актуальності набувають питання удосконалення правового регулювання наукової і науково-технічної діяльності.

Окремі аспекти правового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності досліджують М.В. Венецька, О.П. Гармашова, Н.М. Мироненко, В.П. Нагребельний, В.І. Олещенко, І.Б. Усенко, Ю.С. Шемшученко та інші.

26 листопада 2015 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-технічної діяльності, створює умови для провадження наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади. У зв'язку з цим Закон України від 1 грудня 1998 р. № 284-XIV «Про наукову і науково-технічну діяльність» було визнано таким, що втратив чинність.

Метою статті є аналіз основних положень нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Виклад основного матеріалу. У Законі закладені базові принципи реформування державної сфери наукових досліджень та розробок, а також фінансування на-

уки. Закон передбачає цілу низку новацій, пов'язаних зі створенням Національної ради з питань розвитку науки і технологій, з розвитком грантової системи фінансування наукових досліджень, унормуванням процедури виборів та призначення керівників наукових установ, введенням низки обов'язкових вимог до статутів НАН України і національних галузевих академій наук та багатьма іншими питаннями.

Закон містить низку новел щодо правового регулювання трудових правовідносин із науковими працівниками, правового статусу та розширення прав наукових установ, запровадження нових організаційних форм та елементів інфраструктури наукової і науково-технічної діяльності, соціального захисту наукових працівників, підтримки молодих учених, фінансування наукової сфери, зокрема, в частині розширення системи грантового фінансування наукових і науково-технічних проектів тощо.

Законом передбачається створення Національної ради України з питань розвитку науки і технологій та Національного фонду досліджень України.

Національна рада України з питань розвитку науки і технологій є постійно діючим консультативно-дорадчим органом, що утворюється при Кабінетові Міністрів України з метою забезпечення ефективної взаємодії представників наукової громадськості, органів виконавчої влади та реального сектору економіки у формуванні та реалізації